

Terjeszti a
HUNGARIAN HUMAN RIGHTS FOUNDATION/
COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS IN RUMANIA
P.O. Box "J", Gracie Station
New York, New York 10028
(212) 289-5488

124/1987

Bukarest, 1987. december 6

Király Károly levelet intézett a pártvezetéshez.

Király Károly (1930) erdélyi magyar ellenzéki politikus, a nyár folyamán újabb -- a romániai közállapotokat bíráló -- levelet intézett Ceausescu elnökhöz. A levél szövegét csak most juttatták el hírügynökségünkhöz bukaresti félhivatalos körök.

Királyt -- amint írásából kitűnik -- nem csak az emberi és nemzetiségi jogok rendszeres megsértése nyugtalanítja, de az a megtévesztő befolyás, propaganda is, amely a románság nagy tömegeit igyekszik -- a magánéleti szférában is -- szembeállítani a magyarsággal és a többi környező néppel. Ennek illusztrálására csatol írásához egy névtelen levelet is, melyet az év folyamán kapott. E levél jól tükrözi azokat az igen elterjedt ellenséges véleményeket, amelyek a hivatalos propaganda hatására a románság széles tömegeiben egyre közkeletűbbek.

Király saját és a kapott névtelen levél másolatát megküldte az ország egykori -- Ceausescu által félreállított -- miniszterelnökének, Ion Gheorghe Maurernek is, aki válaszlevelében nyugtázta és köszönte meg a küldeményt. Ennek szövegét is közöljük.

Névtelen levél Király Károlyhoz (1987. július 20.)

Igazgató elvtárs! Hallgattam a SZER-ben a romániai magyar kisebbség helyzetéről elhangzott nyilatkozatait. Több okból sem tudok egyetérteni azokkal:

Maguk, a zsidókkal -- akik okosabbnak és fürgébbnek bizonyultak -- karöltve iratkoztak be a pártba. Közvetlenül augusztus 23. után akár egy kézen is meg lehetett számolni a párttag románokat . . . Amit kerestek meg is kapták. Most bezzeg kiabálnak és döngetik a kapukat, hogy valaki vegye már védelmébe magukat. Nem vették észre, hogy azzal, hogy fejvesztve rohantak a pártba -- amiért mi románok egy cseppet sem lelkesedtünk -- a nép, a románok ellen vétkeztek; az ellen, amelyik a történelme folyamán amúgy is sokat szenvedett, egyrészt a magyar kisebbségei miatt, másrészt a bécsi diktátum után bevonuló, területfoglaló csapatok miatt.

Engedjen meg egy gondolatot: ha a magyar kisebbség nem román területen, hanem mondjuk egy másik ország területén, például a Szovjetunióban élne, akkor is ugyanilyen módon jártak volna el?

Biztosítom, hogy a román kisebbségiek sorsával (a mai Besszarábiára gondolok) nem törődik senki sem, talán mert ez a kommunista együttérzés és a kommunista rendszerben élő kisebbségek élete.

Akkor maguknak miért lennének más jogaik mint amit a mai nagy keleti testvérünk biztosít nemzetiségei számára? Mondom ezt arra is gondolva, hogy nekünk a Pruton túl 400,000 és valamennyi, majdnem 500,000 olyan román testvérünk van, akik sorsát már követni sem tudjuk, mert a Kaukázus és Szibéria mélyére deportálták őket, iskolákról, folyóiratokról vagy napilapokról, kultúráról, nyelvről szó sem esik. Volt egy rádióadóknk Iasi-ban, egy helyi adó, de a nagy testvér intézkedett és felszámolták azt is, hogy a határon túli román véreink ne hallhassanak román szót. Ezzel egyidőben szüntették meg a marosvásárhelyi és a temesvári adókat is, de ezt csak helyeselni tudom! Így korrekt nem? S éppen ezért ismét felteszem a kérdést: ha ez a magyar kisebbség a Szovjetunióban élne, ugyanígy járnának el? Csak azért mernek így cselekedni, mert maguk tudják, hogy velünk románokkal, mindig azt tettek, amit akartak.

1937 táján Nagybányán éltem, s a helyi hatóságok helységeiben a következő állott kiírva a falra: "Románul beszéljenek, kizárólag románul!" S maguk mégis magyarul beszéltek. Nekünk ez fájdalmas élmény volt, nem értettük, miként lehetséges, hogy egy nemzeti kisebbség nyunyire rosszindulatú és makacs legyen a hasonló felhívásokkal szemben. Legalább a nyolc hivatali óra alatt beszéltek volna annak a nemzetnek a nyelvén, amelynek országában élnek.

Azt már említeni sem akarom, hogy mi Ion Antonescu románjai vagyunk, azé az Antonescué, aki a legnagyobb románok egyike, még akkor is, ha halálra ítélték, s ki is végezték. Mert azt nem a románok hanem az oroszok tették. Nemrég annyi év után, végre megjelent Aurel (sic! - HPT) archív dokumentumokra alapozott könyve, amelyet a megjelenése után azonnal be is vontak, mert az elismerte és elismertette az F igaz román nagyságát. Mint mondtam, mi románok óriási emberi erőfeszítések közepette harcoltunk végig Sztálingrádig, csak azért, hogy magukat meentsük, ahogyan egy alkalommal már megmentettük 1918-ban Kun Bélától is. Ennek ellenére az utolsó háborúban gyáván rajtunk ütöttek, s elvették tőlünk Erdélyt, s az oroszországi frontra is csak megszálló csapatokat küldtek. De harcolni, fedetlen mellel, mi harcoltunk az orosz tömegek s az orosz tankok ellen. Most bezzeg sírnak, hogy rosszul megy a soruk, de hát a kommunizmusban mindenütt ez a helyzet. Még a maguk Magyarországon sem élnek jobban az emberek; a különbség mindössze annyi, hogy maguk másképpen értelmezik az életet és sűrűbben lépik át az országhatárt. Az élet ott nagyon drága, s ott is sok a hiánycikk, s ráadásul a maguk országa is tele van külföldi adóságokkal. Nem mondom, hogy nálunk jó az élet, de ez nem csak a maguk és a zsidók bűne. Nem tudhatták, miképp fest a kommunizmus és azt hitték, hogy minden úgy marad, ahogy a Magyar Autonóm Tartomány hagyta a mi országunk közepén. De hol eshetett volna meg efféle? Még szerencse, hogy mindig tanulunk az elkövetett hibákból, s ha az ördöggel kell is cimborálnunk "átjutunk a pallón."

Mi nem hívtuk Kádárt Erdélybe, hogy itt mondja el, hogy semmiféle területi követelése sincs Romániával szemben, amiként ezt Ceausescu is kijelentette Besszarábiában, Brezsnyev nyomására. De semmi baj, mint tudjuk, a szó elszáll, s mint mondhatják ott Magyarországon, hogy nincs szó területi követelésről, lám mégis megjelentették Erdély történetét, hamisított és irredenta formában s be akarják juttatni Erdélybe s még azt is el tudom képzelni, hogy az az igazi szándékuk, hogy nálunk, a magyar oktatási nyelvű iskolákban az bekerüljön a tananyagba.

Honnan szedték azt, hogy a román tanulóknak olyan magyar tanáraik legyenek román nyelv és irodalomból, akik egy szót sem értenek románul? Milyen románt beszélnének ezeknek a tanítványai? Ha F mint román tanár nem ismeri a román nyelvet? Honnan szedik maguk azt, hogy a mi hazánkban utcáknak és lakónegyedeknek magyar nevük kellene legyen? Sírnak, hogy nincs

elég szabadságjoguk? Menjenek el Sepsiszentgyörgyre vagy Kovásznára egy-egy téészbe, s hallani fogják, hogy az irodákban csak magyar szót lehet hallani. Ugyancsak Sepsiszentgyörgyön található egy sportklub, a neve "Egyesülés". Miféle egyesülés ez? S ugyan kivel? Az egyesülés már megtörtént, miféle egyesülést óhajtanak még az ott élők? Kisebbségnek látszanak a többség mellett s ők kiabálnak az egyesülésért. Ugyancsak Sepsiszentgyörgy városában az egyik dohánybolt mellett, ahol a Simeria lakónegyed térképe áll, a helyi stadion falára az van felkarcolva: Népstadion. Ebből is látszik, hogy mennyire húznak maguk a mi fajtánkhoz; miféle szabadságra van még igényük?

Én összecsomagolnám magukat, hogy vigye el Kádár magukat, ahogyan a lengyelek is tették a németekkel a megszállott területeken, azzal a különbséggel, hogy a lengyelek elvették az ő országukat kártalanítás címén, mert őket pedig az oroszok fosztották ki. Sok lenne még az írivalóm, de a sok igazságtalanság láttán, ami miatt maguk kiabálnak, előnti a vér az agyamat és minden egyebet elfelejték.

Azt javasolom, üljenek szépen a babérjaikon, mert Ceausescu tudja, mit miért csinál. Az elv: az ország homogenizálása. Ha magukkal végeztünk, végeztünk a kommunizmussal is. Mert a románok pont olyan jó kommunisták, mint amennyire maguk jó románok. Maguk forradalmat csináltak Nagy (azaz Nagy Imre; az eredetiben Noghi -- HPT) idején; mi ezt a forradalmat naponta megvívjuk a passzivitásunkkal. Az orosz kommunizmus, ahogyan Gorbacsov mondotta, olyan egyirányú utca, amelyben a vezetőkkel szemben jön a nép. Nálunk ez nagyjából ugyanígy zajlik, de leginkább mégis az influenzához tudnám hasonlítani, amelyet az egészséges szervezet le tud küzdeni. S ez olyan elv, amelyhez minden román ember ragaszkodik. Inkább tanuljanak meg jól románul, mert a kenyér, amelyet esznek román földben termett, s azt nem a maguk, hanem a mi vérünk öntözte. Ha ez nem tetszik, menjenek el, mi ennek csak örülnénk. Ezzel vége szakadna a több évszázados civakodásnak, s biztosítom arról, hogy mi nem fogjuk magukat megsiratni. A németeket még elsiratjuk, de magukat nem. Egy román érzelmű román, aki egy kommunista országban él, sajnos.

Király Károly 1987. augusztus 16-i levele Ceausescu elnökhöz

Nicolae Ceausescu elvtársnak, az RKP főtítkárának!

Ezt a levelet az augusztus 23-i ünnep küszöbén írom önnek. Mindössze néhány nap választ el bennünket ettől a történelmi naptól, csak egy szűk hét, s ez alkalomból kérem, fogadja legmelegebb köszöntésemet. S hadd kívánjak jó egészséget, sok örömet a személyes életben is, valamint hosszú életet.

Sok év telt el azóta, hogy közvetlen személyes és munkakapcsolatban álltunk egymással. A politikai végrehajtó bizottsági és az elsőtítkári tisztemtől való lemondásom óta tizenöt év telt el, s tizenkét év azóta, hogy már nem vagyok tagja a nak és az államtanácsnak. Egyszóval ennyi ideje nincs személyes kapcsolatunk.

1978-ban szó esett egy külön találkozóról, az önnek küldött leveleim kapcsán, amelyekben a személyi kultusról és a nemzeti kérdéstről vallott nézeteimet terjesztettem ön elé. De erre nem került sor.

A PVÖ-ben eltöltött időkről sok tartós és kellemes emléket őrzök. És nem csak a Barót, Hargita és a Bodok hegységeken rendezett vadászatainkra emlékszem szívesen, s a Neptunon töltött vakációkra.

Ugyanígy gondolok a kettőnk találkozásaira is, amikor néhány alkalommal meghívott négyszemközti beszélgetésekre, amelyek egy-két órát is eltartottak. A témáink sosem voltak előre megszabottak, hanem nyíltak voltak, őszinték, kifejezetten pozitív hatással néhány fontos aktuális gazdasági, politikai, politikai-társadalmi kérdés és probléma megítélésében.

Ezek a beszélgetések mindig az ön kezdeményezésére születtek. Emlékszem az első beszélgetésünkre, még 1969-ből, a PVÖ egyik ülése után, amikor az ülés végén ön a következő szavakkal fordult hozzám: "Gyere be hozzám Király!" S én jöttem. Ön nem ült le íróasztala mellé, hanem együtt jártunk, le s föl az irodában, s ön ilyen kérdéssel fordult hozzám: "Király, mi újság?" Pontosan nem értettem mire céloz, s a következőt válaszoltam: "Ceausescu elvtárs, semmi különös. A munka normális mederben folyik, de úgy gondolom, mindig lesznek gondok, mert ilyen az élet. Ha egy problémát megoldunk, újabbak bukkannak elő." S ön azt kérdezte: "Milyenek?" Én pedig válaszoltam: "Itt van például az állattenyésztés gondja." Ön erre felfigyelt, s nagyon természetesen megkérdezte: "Miféle gondjaink vannak az állattenyésztéssel?" Azt válaszoltam, hogy igen nagy gondjaink, majd folytattam: "Visszaesett a szarvasmarha állományunk, különösen a magánszektorban, pedig az arány -- az állatállomány számát véve alapul -- az állami és a magánszektor között hosszú időn át egyensúlyban volt. "S miért zuhan a szarvasmarhák száma?" -- kérdezte ön. "Mert az emberek nem érdekeltek az állattartásban -- válaszoltam. -- S azzal, hogy nem tesszük érdekelté őket, egy sor fontos dolog kárba vész: istállók, takarmány, munkaerő (öregék és gyermekek gondozzák a magánszektorban az állatokat a gazdaság mellett). A szocialista szektorba -- folytattam -- milliókat kell befektetnünk; hogy új istállókat építsünk, hogy vízzel és villanyal lássuk el azokat. Gondozókat kell képezni az állatok mellé, ezen felül be kell vezetnünk egy speciális és személyi adminisztrációt, pedig kár lenne, ha lemondanánk a helyi gazdasági megoldásokról s nagy összegű beruházásokba kezdenénk."

Ön figyelmesen hallgatott, és csak annyit válaszolt: igen. Legnagyobb öröömre a PVÖ következő ülésén megjelent egy törvénytervezet, amely javasolta az állattenyésztetek anyagi támogatását, külön jutalmat ígért az elletőknek, javasolta a tej felvásárlási árának megemelését és bizonyos mennyiségű takarmány juttatását a fiatal marhaállomány és a szerződéssel felvásárlandó tej mennyisége szerint.

Az öröömöm fokozódott, amikor megtudtam, hogy készül egy törvénytervezet, hogy teljesen számolják fel az állatállományt a magánszektorban, s minden felszerelést a szocialista szektor vegyen át. (E törvénytervezet akkor került szóba, amikor világossá vált, hogy az állam képtelen, sőt nem is szándékozik támogatni a magán-állattenyésztést; s így, a vágási tilalom érvénybenmaradása mellett, a kötelező magán-állattenyésztés az éhínséget fokozza. Ennek tükrében érthető, miért "örvend" Király ennek a törvénytervezetnek -- a HPT megjegyzése.)

Igyekeztem itt felidézni találkozásainkat, de azok tartalmát hadd ne idézzem végig, pedig megérné. Lévén szó más beszélgetéseinkről is, amelyek belső gondokat érintenek. Például a párt néhány alapszabályának módosítását a párttagok pártból való kizárása és törvény elé idézése ügyében. Ezt követően a kizárás csak akkor vált lehetségessé, ha a helyi és más megyei bizottságok jóváhagyták a pártból való kizárás tényét, az ország alkotmányával és törvényeivel szemben.

Más beszélgetéseinken a nemzet gondjai kerültek terítékre stb. Tehát fontos dolgokat érintettek a mi személyes beszélgetéseink, akár úgy is

értékelhetném ezeket mint biztató előjeleket társadalmi gondjaink megoldásában.

Azért emlékeztetem minderre önt, mert az terjedt el az országban, az állami és pártvezetők körében, hogy sok időszerű kérdés, amely a mai román társadalmat gyötri, csak akkor válhatna megoldhatóvá, ha az említett vezetőkben meg lenne a kellő bátorság ahhoz, hogy -- a PVÖ, az állandó elnökség tagjaiként, a megyei bizottságok első titkáraiként -- javasolataikat a gazdasági, politikai és társadalmi bajok megoldására, nyíltan, félelem nélkül elővezethetnék. Méghozzá azzal a felelőséggel, amely pozíciójukból következik.

Azokban a forró hetvenes években láthattuk és konstatálhattuk, hogy a legfelsőbb román vezetés gerince birtokolja azt a tudást és felelősséget, amely a kívánt párbeszédet nyugodtan lefolytathatná, hangot adva akár az ellenvéleményeknek is. Akkoriban, ha úgy adódott, ezt a főtitkárnak is elmondhattuk. Erről így gondolkodott akkoriban: Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnarus, Ion Iliescu, Virgil Trofin, Fazekas János, Paul Niculescu, Vasile Lupu. Sajnos, ismereteim szerint igen kevés hasonló gondolkodású ember van ma ön körül; olyan, aki ki merné fejteni önálló véleményét, sőt az is lehet, hogy egy sincs ilyen.

Ceausescu elvtárs! Én ugyanolyan érthetően és egyszerűen fogalmazok, ahogyan máskor is beszéltem önnel, mégpedig két esemény miatt is, amelyek egyetlen hét leforgása alatt estek meg velem. Az egyik rendkívül kellemes esemény volt, hisz 1987 augusztus 17-én vehettem át vállalatunk kollektívájának jelenlétében az ágazat kitüntetett gyárának járó diplomát és zászlót. (A negyedik helyet értük el az 1986-os eredményeinkkel.) Ezt természetesen mint erkölcsi sikert értékelem, mind a magam, mind pedig a marosvásárhelyi IPILő üzemének dolgozói számára. Mert iparkodásunk, igyekezetünk és eredményeink és eredményeink elismerését jelentette. Tehát a nemzetgazdaság felvirágoztatására született állami egységes tervből gazdasági szerepünknek és kötelezettségeinknek megfelelően tettünk eleget feladatainknak.

A második esemény 1987. augusztus 15-én történt, amikor behivattak a megyei pártbizottsághoz, ahol az RKP egy kollektívája fogadott Merghidean elvtárs vezetésével. Még jelen voltak Matei és Enache elvtársak, valamint Almasan elvtárs, a megyei pártbizottság helyettes vezetője. A gyárból még velem volt Amalia Oltean mérnök.

Mielőtt az augusztus 15-én elhangzottakat idézném, hadd térjek ki -- közbevetőleg -- egy augusztus 13-án történt eseményre. A brándi zöldségfarm vezetője, Petru Cretu mérnök keresett fel otthonomban, s a következőket mondta: "Igazgató elvtárs, nagy baj van!" Mi történt, Petrica?" -- kérdeztem. Ekkor elmesélte, hogy a farmon felkereste őt egy elvtárs a től, s megfenyegette, hogy kidobja állásából, sőt rám is fenyegető dolgokat mondott. Arra a kérdésemre, hogy mi a baj, miről is beszélgettek az említett elvtárssal, azt válaszolta, hogy az nagy botrányt csapott, mivel a 2 hektáron megtermelt 8 tonna búzát szétosztotta a munkások között. Azonnal rákérdeztem: "Te Cretu, vajon törvényesen jártál-e el? Nem adtál többet az embereknek mint amennyi járt volna nekik? Vagy juttattál-e olyanoknak is, akik nem a mi dolgozóink? Mit csináltál tulajdonképpen?" Válasza a következő volt: "Igazgató elvtárs, nagy baj van!" "Mi történt, Petrica?" - kérdeztem. Ekkor elmeséltem, hogy a farmon felkereste őt egy elvtárs a től, s megfenyegette, hogy kidobja állásából, sőt rám is fenyegető dolgokat mondott. Arra a kérdésemre, hogy mi a baj, miről is beszélgettek az említett elvtárssal, azt válaszolta, hogy az nagy botrányt csapott, mivel a 2 hektáron

megtermelt 8 tonna búzát szétosztotta a munkások között. Azonnal rákérdeztem: "Te, Cretu, vajon törvényesen jártál-e el? Nem adtál többet az embereknek, mint amennyi járt volna nekik? Vagy juttattál-e olyanoknak is, akik nem a mi dolgozóink? Mit csináltál tulajdonképpen? Válasza a következő volt: "Igazgató elvtárs, én a törvényes előírásokat mind betartottam, s azok szerint cselekedtem. Azoknak a munkatársainknak, akiknek nem parcellázott a téesz, vagy más egység, s akik tőlünk sem jutottak földrészhez, fejenként 120 kg búzát osztottam. De csak olyanoknak, akik a mi telepünkön dolgoztak, s akiknek, gyermekeik után családi pótlék jár a törvény értelmében. A névsor most itt van nálam, s minden fizikai dolgozónk alá is írta, a községben pedig a téesz ellenjegyezte. A falu tanácselnöke is aláírta s látta el pecséttel. Valamint a CUASC képviselője. Tehát összesen három aláírás és pecsét, a törvénynek megfelelően."

Akkor mi válthatta ki mégis a haragot? Cretu két dolgot mondott erre: miért termelünk búzát akkor, amikor ez nem szerepel a tervben; s már termelünk, miért osztjuk szét az emberek között, s miért nem adjuk be az állami alapba?!

Ceausescu elvtárs, itt egy zárójelet tennék. Nekem úgy tűnik, hogy ez a Kollektíva is azt a búzát keresi, kutatja, amelyik nem is létezik. Maros megyében a hektáronkénti reális termés, számokban kifejezve 2 100-2 300 kg. A mezőgazdasági miniszter rendelete szerint -- Emil Bobu, Pacoste és Barbulescu elvtársak adatai alapján -- a termelési eredményt hektáronként 3 200 kg-nak kellett jelenteniük. Tudom azt is: ez minden megyére érvényes, általános intézkedés. (Pl. Vasluiban a termés 200 kg, így 600-at jelentettek; Galati megyében 1,000 kg s 2,000-ről szól a hektáronkénti beszámoló.)

Most pedig, ha megengedi, visszatérnék az augusztus 15-i nap eseményeire a Pártbizottságon. Ez végül is csak folytatása volt a másik történetnek. Magam is úgy jártam, mint Petru Cretu. Ugyanazokért a dolgokért voltak felelősségre engem is: hogy miért termelünk és osztunk szét búzát az embereknek. Sőt a következő szavakkal dorgált meg a RKP egyik küldötte, bizonyos Marghidean nevű egyén: "Pontosan ki fogjuk számítani a hektáronként megtermelt búza és zöldség ára közötti különbséget; gyors számítás alapján csak annyit mondhatok, hogy az igazgatót és a CUM-ot, 127,000 lej terheli. Készítsék el a terhelő iratokat. Igazgató elvtárs, téged meg eltávolítunk funkcióból. Én pedig még jól fenékbe is ruglak." Nem óhajtom tovább részletezni azt, hogy én mit válaszoltam ennek a faragatlan bugrisnak, aki a civilizált magatartás legalapvetőbb formáit sem ismeri.

Ez a hangvétel és viselkedés komolyan sokkolt engem, de valójában nem lepett meg, hisz közismert, hogy azok között, akik a mezőgazdasági tárca felelősei, az állami gazdaságok (IAS) és a mezőgazdasági gépállomások (SMA) igazgatói között ez a magatartásforma a divat. Ez, mely egyébként az istálló-mesterek és számadójuhászok stílusa. Mégis a felső állami és pártvezetőség nagy felelősséggel bíró tagjait is jellemzi. Különösen Ion Dinca honpolgárnak, a PVö tagjának és a kormány miniszterelnök helyettesének viselkedése lepett meg, aki -- kiszállásra is -- bilincset hord magával és pisztolyt, hogy helyben intézkedhessék. Azon felül, hogy bántó kijelentésekre ragadtatta magát felelős beosztásban lévő dolgozókkal kapcsolatban, az egyik állami gazdaság igazgatóját -- ha nem tévedek, Giurgiu megyében -- fejbe verte egy kukoricacsővel. A román népi bölcsesség szerint: a kicsik a nagyokat utánozzák. De mégsem a bántó szavak és tettek s az emberekkel szembeni igazságtalanságok és a hatalommal való visszaélés az, ami fájdalmas, hanem az, hogy egyes állami és pártfunkcióban lévő emberek bántóbban viselkednek, mint a valamikori bojárak a cselédjeikkel.

Az ember személyiségének semmibevétele, az erkölcs és az emberi méltóság lábbal tiprása olyan magatartás, amely figyelmen kívül hagyja az állam törvényes normáit és a párt alapszabályzatát.

Ceausescu elvtárs, hogyan jutottunk idáig, s az emberek hogyan képesek ennyi brutalitást szó nélkül elviselni? Nekünk kommunistáknak van egy eszményünk -- fennhangon és egyértelműen kijelentettük, hogy mi egy új társadalmat építünk, újat és igazságosat, s minden, amit teszünk, az emberért történik. Hogy az ember a legfontosabb töket, és azt is, amit el mertem mondani önnek. A levelem elején tett kijelentésemre utalok. Ma is becsülöm önt, mert akkoriban megéreztem azt a bizonyos szomjúságot, amivel egyenesen a forrásból kívánt meríteni, az igazat akarta tudni, azt, amit őszintén mondanak önnek. Ha nem így lett volna, talán soha nem hív meg engem azokra a beszélgetésekre, másodszor, meg harmadszor is. Én nem tömjéneztem önt, ahogyan tették sokan a kollegáim és munkatársaim közül, azokban az időkben. S lám hova jutottunk, s milyen áron. Nem is beszélve az ország gazdasági állapotáról, amely siralmasnak nevezhető. A politikai légkör rendkívül nyomasztó, a hazugság jobban virágzik mint valaha; sőt ma már az állampolitika rangjára emelkedett. S mindez azért történhetett így, mert ön olyan emberekkel vette körül magát, akik egyszerű karrieristák és kalandorok, akikből teljességgel hiányzik a felelősségtudat. Ön hagyta magát elszédíteni a sok dicsérettel -- megérdemeltekkel és meg nem érdemeltekkel. Istenítik önt, hazudnak önnek, kísértésbe viszik és körülhízelgik. Az ország pedig gyászos állapotba került. Ion Gheorghe Maurer elvtárssal beszélgettem ezekről a kérdésekről, s elmondtam neki azt a szándékomat is, hogy fel szeretném önt keresni, audienciát kérve öntől. Elmondva őszintén s a legjobb szándékkal mindezt, megtoldva azzal a kívánsággal és felelősséggel, hogy mentsek meg azt, ami még menthető az ország tisztességéből és tekintélyéből. G pedig a következőt mondotta nekem, idézem: "Király, tudom, te meg fogod próbálni. Látszólag van is esélyed. Ceausescu nagyon kedvelt téged, s ahogy tudom, most is kedvel. Te azt is tudod, hogy én azért mondtam le az államelnöki funkcióról, mert már engem se hallgattak meg. Meg is untam, hogy mindig veszekedjek. Régebben még sok mindenbe volt beleszólásom, azonban az utóbbi időben már ez nem sikerült. Ha akarod, próbáld meg." Minderre így feleltem: "Maurer elvtárs, lehet, hogy Ceausescu nem ismeri a dolgok valóságos állását, nem jutnak el hozzá az információk." S ő válaszolt: "Lehet. De ha nem ismeri azokat, s nincsenek információi, ez is az ő bűne. Mert minden feltétele meg van arra, hogy ismerje az igazságot. Csak annyit kellene kérnie, hogy adjanak pontos információkat, s kicsit nézzen körül az országban, hívatlan látogatóként, minden pompa és díszkíséret nélkül, s megismerhetné a valóság arcát."

Ceausescu elvtárs! Eszembe sincs kioktatni önt. Csak a nyers valóságot próbáltam bemutatni, dicshimnuszok helyett, amelyeket ön nem csak megszokott, de már hisz is bennük. Meggyőződésem, hogy ma már hiányzik is önnek a sok dicséret és a tömjénezés, akár a víz vagy levegő. Olyannyira hagyta magát elhalmozni ezekkel.

Akármilyen is legyen, a legrosszabb álom is elmúlik egyszer, s az ébredés komoly megrázkódtatást tud okozni, olyan megrázkódtatást, amelyet ez a nép már régóta ismer a szegényes jövedelméből, a krónikus élelmiszerhiányból. Abból, hogy az utolsó falatot is eladják, kiárusítják a szájából. Ahogyan mindent elkótyavetyélnék -- persze áron alul --, nem számolva azok szükségleteivel, akik megtermelik ezeket a javakat, akik verítékeze teremtik elő azokat. Ez igazságtalanság. Emlékezzék csak M. Kogalniceanu szavaira, amelyeket I. Cuza trónralépésekor mondott: "Legyen jó uralkodó, hallgassa meg a nép szavát és csillapítsa szenvedéseit!" Szavai értelme legalábbis ez volt, s az ma is aktuális és figyelemre méltó.

Ceausescu elvtárs, engedje meg, hogy végül, röviden még egy kérdéssel hozakodjam elő. Egy levélről lenne szó, amelyet ez év júliusának végén kaptam. Nem szignálta senki, névtelen levél. De jól tudom, hogy kik lehetnek szerzői. Miről is van szó: egy levélről, amely a párt az ön nemzetiségekkel szembeni politikáját mutatja be. Ebben a levélben többek között -- ha veszi a fáradságot és elolvassa -- egy különös ellentmondásra figyelhet fel. Arra a zavarra, ahogyan e kérdést kezelik, különösen erőteljes nemzeti színezettel, sovíniszta hangon ítélve el bennünket, romániai magyarokat. S a határon túliakat ugyanúgy, mivel mi hoztuk a kommunizmust Romániára, hogy nem harcoltunk elég derekasan a bolsevizmus ellen a második világháborúban, hogy csak a saját bajainkkal foglalkoztunk, elhanyagolva a Szovjetunióban élő románság sorsát. Ennél a pontnál a szerző -- jobban mondva a szerzők -- elvben igazat beszélnek. Nekünk is kell gondolnunk a moldovai románokra; s kifejezzük szolidaritásunkat, a nacionalizmus és az erőszakos asszimiláció elleni küzdelmük támogatásában, ugyanígy a kultúrájukért folytatott küzdelemben. Nyíltan fel kell vetni iskoláik hiányát, s azt, hogy szabadon használhassák anyanyelvüket. Eddig nem tettük ezt, de tenni fogjuk. De önök, az RKP vezetése, tett valamit ezügyben? ismereteim szerint semmit. De lehet, hogy tévedek. Mégis valamennyi, e kérdéssel kapcsolatos magatartásnak, morálisan csak akkor lehet alapja, ha miközben másoktól -- például Mihail Gorbacsovtól -- kérik, hogy a szovjet kormány több szabadságot biztosítson, több türelmet tanúsítson, tisztelje az emberi, a nemzetiségi, a vallási jogokat, a nyelv és a kultúra szabad használatát, ezenközben itt, házunk táján is történjék valami. Mert addig nem kérhetik a szovjet asszimilációs politika felfüggesztését, ameddig ez makacsul és következetesen él idehaza, a siker ígérete nélkül az egész világ előtt kompromittálva magunkat. Lévén ez érthetetlen politika, primitív, új gondokat szülő, mind a jelen, mind a jövő számára. Ha a román kormány nyílt magatartást fog tanúsítani a szovjet-moldovai etnikum védelmében, én azonnal, tétovázás nélkül csatlakozom ehhez.

Ceausescu elvtárs, befejezésül kérem, hogy a felemlített gondokat elemezze ön is. Mert nem én vagyok az egyetlen és az utolsó, aki felveti azokat. Ion Gheorghe Maureren és rajtam kívül még sokan vannak, jó románok és jó magyarok s más nemzetiségűek, akik vállaljuk a kockázatot és felelősséget azért a helyzetért, amelybe kerültünk. S bármikor vállalva segédkezünk a nehézségek megoldásában, a feladat nagyságától függetlenül. Alapos elemzés után gyökeres változásokat kellene véghezvinni, de ez csak öntől függ. Ám ez ne csak abból álljon, hogy azokat vonják felelősségre, akik pozitív kritikával kezelik a kérdést. Ellenkezőleg, helyet kellene adni és támogatni kellene a párbeszédet. Vajon lehetséges volna, hogy öntől induljon ki az újjászületés, a gazdasági-politikai helyzet újraértékelése, a komoly átszervezés, felülről lefelé? Mert ez sokkal könnyebb és fájdalommentesebb, mint így hagyni a dolgokat, s kivárni, amíg az alulról indul el, a tömegek elégedetlensége miatt.

A levélről csak ennyit, bár sok olyasmit is tartalmaz ami komolyabb reflexiókat érdemelne. Objektív elemzést, mert újra feltámadhat ezen az alapon a nacionalizmus és sovínizmus, megmérgezve a lelket és a népek közötti testvériséget. Fel kell hagyni a spekulatív és kétkulacsos politikával, a rossz lelkiismerettel, és megszüntetni a bűnbak-teremtést, amelyet nyomasztó uralkalmak hagyományoztak ránk: a törökök, a cárizmus, az Osztrák-Magyar Monarchia. A múlt bűnei miatt -- az együttélőkkel szembeni értetlen magatartásával -- egy elhibázott politika ne teremtsen ma bűnbakokat. S itt különösen a magyarok sorsát hoznám példának. A levél szavai szerint: a zsidóktól megszabadultunk, okosabbak és fürgébbek voltak ők; a németeket eladjuk, mint a rabszolgaság idején; a magyaroknak meg nem marad más, mint hogy Kádárhoz menjenek -- mert mi románok akkor leszünk igazán boldogok. Mindezt nem én mondom, hanem a Securitate által összetákolt, mellékelte levél.

Nagyon remélem, hogy nem bántottam meg, csak nevén akartam nevezni a dolgokat, mindössze néhány megoldásra váró problémáról beszélni. Nincs az az igényem, hogy a maga egészében igaznak vélje az általam elmondottakat. De most is reménykedem és hiszek az ön becsületességében. Abban, hogy megteszi a szükséges lépéseket; nem annyira bizonyos személyek ellen, hanem azzal a felelősséggel, amely mint általános felelősre hárul és azzal a kötelességtudattal, amellyel a dolgok jelenlegi állását még ki lehetne javítani. Tisztelettel köszönti, jókívánságai kifejezésével,

Király Károly

Ion Gheorghe Maurer levele Király Károlyhoz (1987. augusztus 25.)

Kedves Király!

Eolvastam leveledet, amelyet másolatban küldtél meg nekem. Mindennel egyetértek, amit a leveledben megfogalmaztál, s a vezetőségnek címeztél. Kivéve azt a részt, ahol arról írsz, hogy te bízol abban, hogy a dolgokat még helyre lehet hozni. Tiszta szívből kívánok neked és a tiednek minden jót. Szeretettel és elismeréssel,

Ion Gheorghe Maurer